

2. Premješanja med šolskim letom zelo kvarno vplivajo na šolo in učiteljevo javno delo. Zato je treba onemogočiti vsa premješanja, ki niso posledica disciplinskega postopka in disciplinske kazni. Da se to doseže, naj se uvede tudi za učiteljsko disciplinski postopek predviden v uradniškem zakonu za vse ostalo državno uradništvo.

3. Da se omogoči popoln uspeh učiteljevega šolskega kakor tudi kulturnega in nacionalnega dela med narodom, je potrebno uzakoniti učiteljevo stalnost na službenem mestu.

4. Šolstvo je temelj vsega kulturnega razvoja naroda. Razvijati se more le pod strokovnim vodstvom. Zato uvidevamo potrebo, da naj se loči šolstvo od politične uprave. Vse šolstvo po banovinah naj bo podrejeno banovinskim direktorijem odvisnim le od ministrstva prosvete, a na srezih naj bi bili posebni prosvetni inspektorati, podrejeni banovinskim prosvetnim direktorijem.

5. Novi učbeniki so nam potrebni, toda razpis natečaja za sestavo učbenikov smatramo za preuranjen. Najprej naj se preizkusijo novi učni načrti, a na podlagi izkušenj naj izdela glavni prosvetni svet točna navodila za sestavo novih učbenikov, ki naj jih na to se-

stavijo posebne učiteljske zajednice. Na tej osnovi sestavljene učbenike naj pregleda in odobri višji prosvetni svet, a zalaganje naj se prepusti prosti konkurenci.

6. Učiteljsko narodnih šol naj dovoli ministrstvo soproščanja v študijske svrhe, med velikimi počitnicami, enkratno brezplačno krožno vožnjo po državi.

7. Učiteljsko je s svojim delom med narodom temeljito spoznalo narodevne kulturne, gospodarske in socialne potrebe. Zaradi tesne zveze učiteljskega z narodom poudarjamo, da ima učiteljsko pravico zahtevati svoje zastopnike v občinskih odborih tudi na prvih mestih, v banovinskem svetu in tudi v parlamentu.

8. Ukine naj se § 21. zakona o izpopolnitvi in dopolnitvi zakona o samoupravnih cestah, ter s tem oproste državni nameščenci plačevanja kuluka.

O resoluciji se je razvila kratka razprava in je bila resolucija soglasno sprejeta.

Tov. Župančič se je nato zahvalil vsem prisotnim za udeležbo na zborovanju, izrekel zahvalo pevskega zboru učiteljskega in dirigentu prof. Repovšu za sodelovanje, Sokolu I. za gostoljubnost in zaključil uspešno zborovanje.

tova »Sirota Jerica« 11 krat, Ribičičeva pravljica trojezanka »V kraljestvu palčkove« je bila uprizorjena 8 krat in istega avtorja »Škrati« pa 4 krat.

Od igranih stvari sta bili približno 2/3 domačih in 1/3 tujih avtorjev.

Največkrat so se igrale narodne igre, potem komedije in drame.

Pri izbiri iger se kaže precejšen vpliv obeh naših narodnih gledališč. Igre, ki se uprizorjajo na naših glavnih odrih, gredo tudi po diletantskih odrih na deželi. Na diletantskih odrih se udeležujejo kot režiserji in vodje v prvi vrsti učitelji pa tudi duhovniki in dijaki. V poslednjem času pa so se vzgajali v raznih dramatičnih tečajih tudi iz vrst naših preprostih kmetijskih fantov nekateri režiserji, ki se že prav uspešno udeležujejo.

„Sinovi volkulje“

(O fašističnih mladinskih organizacijah.)

V članku »Knjiga in puška« objavljenem v štev. 31. z dne 7. marca t. l., sem citiral besede italijanske prosvetnega ministra Ercolea, ki je izjavil v senatu, da je »delovanje balilske organizacije tako prepleteno in zaraščeno z delovanjem šole, da je usoda šole neločljiva od usode balilske organizacije.«

V isti izjavi je minister Ercole tudi podčrtal nalogo fašističnega učitelja kot poveljnika fašistovskih mladinskih čet.

Da bo slika o militaristični vzgoji italijanske mladine popolna, dodajam k svojim beležkam o fašistični šoli še nekaj podatkov o mladinskih organizacijah, ki so v resnici glavno torišče vzgoje mladih italijanskih rodov.

Prava mladinska organizacija, ki naj sprejme v svoje vrste mladega Italijanca in ga vzgaja v obnovljenem »rimskem duhu« je »Figli della lupa« (Sinovi volkulje). Ta značilen naslov spominja na stari Rim in na njegovo ustanovitelja Romula in Rema, ki jih je došla volkulja. Osnova sta bila ustanovitelja kasnejšega močnega rimskega imperija. Bodoča naloga sedanjih »sinov volkulje« naj bi bila obnovitev stare, rimske slave.

Otrok ostane le dve leti »sin volkulje«, t. j. od 6. do 8. leta. Nato prestopi v organizacijo Balilla, ki nam je najbolj znana; posebno ker so tudi mnogi slovenski otroci posili — Balilla. Ko dopolni Balilla 14. leto, postane že predstraža fašizma (»Avanguardia fascista«), nato preide z 18. letom v organizacijo »Giovani fascisti« (mladi fašisti). Ob polnoletnosti je nato mladenič, preizkušen in temeljito vzgojen v fašističnem duhu v celi vrsti mladinskih organizacij, sprejet s posebno slovesno ceremonijo v stranko oz. fašistično milico. Sploh se vsak prehod iz nižje v višjo organizacijo izvrši s paradami in slovesnostmi običajno vsako leto na obletnico fašističnega »pohoda na Rim«.

Ustroj vseh organizacij je popolnoma vojaški. Fašizmu, ki oslanja svoje imperialistične načrte na moč starega Rima, je ta Rim tudi za vzgled v notranji ureditvi fašističnih formacij.

Kakor fašistična milica, tako se tudi vse mladinske organizacije delijo na legije, ki štejejo od 1000 do 1500 članov. Legija se deli na tri kohorte, kohorta ima tri centurije, centurija tri manipole, manipol tri desetnije. Vojaški značaj teh čet podpirajo legijonska zastava, godba, bolničarska četa, poseben balilski kaplan in vojaška poljska kuhinja. Seveda ne manjka šarž. Višje šarže so prihranjene učiteljem in drugim voditeljem mladinskih organizacij; nižje čine pa prejema tudi mladina, ki ima posebne zasluge. V malih »caposquadra« in »capomanipolo« se vzgajajo bodoči vodje, ki se učijo najprej slepe pokorščine, nato odločnega ukazovanja.

Delo mladinskih organizacij je najznačilnejše in zelo pestro, a po natančnejši analizi vsega vzgojnega dela zamoremo jasno opaziti rdečo nit vzgojnega cilja, ki se vleče od ma-

glasbene prireditve nam kažejo v prvi vrsti veliko agilnost pevskih zborov.

Vseh koncertov je bilo v dravski banovini v letu 1934. 294. Od teh je bilo 177 vokalnih koncertov in 25 vokalno-instrumentalnih. Samostojnih instrumentalnih koncertov je bilo v preteklem letu 45. Vidi se, da letno pridobivajo na številu. Nasprotno pa pada število tamburaških prireditev, ki so bile pred vojno tako številne. V vsem letu sta bila samo dva samostojna koncerta tamburaškega orkestra. V ostalem je bilo še 15 mladinskih, 8 cerkvenih, 6 koncertov harmonikarjev. Vijolinjskih, klavirskih in drugih koncertov je bilo 16.

Razmeroma mnogo je bilo sportnih prireditev, med temi največ sokolskih sportnih akademij in nogometnih tekem.

Od 14 razstav je bilo 11 slikarskih od teh 6 samo v Ljubljani.

Prireditve v dravski banovini v letu 1934.

Leta krize se poznajo tudi pri kulturnih prireditvah. Od leta 1929., ko se je pojavila gospodarska kriza, je pričelo število prireditev polagoma padati in je doseglo v l. 1933. največji padec.

V letu 1932. je bilo v dravski banovini vseh kulturnih prireditev za katere je potrebno dovoljenje oblasti, 3835. V letu 1933. je bilo 3492, torej za 343 manj kot v prejšnjem letu.

V letu 1934. pa se kaže zopet izboljšanje. Vseh prireditev v tem letu je bilo 4011, torej kar za 519 prireditev več kot v letu 1933.

Bilo pa je:

dramatičnih predstav	2451
glasbenih prireditev	294
sportnih prireditev	376
akademij in proslav	303
lutkovnih predstav	23
izrednih kulturnih filmov	374
predavanj	176
razstav	14

Skupaj 4011

Tu niso vštete predstave v Narodnih gledališčih v Ljubljani in v Mariboru, ki jih je bilo okrog 600, od predavanj in lutkovnih predstav pa so navedene samo tiste, za katere so bila izdana posebna dovoljenja. Niso všteta tedaj interna društvena predavanja, ki jih je bilo v preteklem letu nad 1400.

Če pogledamo seznam kulturnih prireditev v letu 1934. vidimo, da je število dramatičnih prireditev izredno visoko, in sicer večje kot vseh prireditev skupaj. Skoro vsako društvo ima sedaj svoj dramatični krožek.

Številne prireditve so imeli v srezu Ljubljana-okolica (300), Radovljica (283), Kranj (184), Celje (178), Krško (126), Maribor levi breg (104).

Razmeroma redke prireditve pa so imeli srez: Dolnja Lendava (17), Metlika (18), Konjice (21) in Črnomelj (24).

Zanimivo je pogledati kaj igrajo naši diletantski odri. Medtem ko so se igrale še pred nekaj leti največini tuje veselice in burke brez vsake umetniške vrednosti, se uprizorjajo v poslednjem času povečini dobre domače stvari.

Največkrat je bila v letu 1934. igrana Vombegarjeva drama »Vrnitev«, in sicer 68. krat. Drugo mesto zavzema Walfriedova komedija »Maksle« v Cesarjevem prevodu z 41 uprizoritvijo. Dalje sta »Dve nevesti« od

Cv. Golarja s 39 uprizoritvami. 29 krat je bil uprizorjen »Deseti brat« v Delakovi dramatičaciji in prav tolikokrat Hoffmansthalov »Slehenik« in Rampaclova stara ljudska igra »Mlinar in njegova hči«. Sledijo Kovačič, Vodopivec »Kovačev študent« in Stokovi »Trije Tički« z 26 uprizoritvami. Za temi pa z 23 predstavami Meškov »Henrik, gobovi Vitez«, Finžgarjeve »Razvaline življenja«, Česnik »Domen« in Collaltovi »Trije trojčki«. Finžgarjev »Divji lovec« je bil igran 22 krat, Vombegarjeva »Voda« 21 krat in prav tolikokrat Govekarjevi »Rokovnjaki«.

Ivana Cankarja »Kralj na Betajnovi« je bil uprizorjen 8 krat, »Lepa Vida« 7 krat, »Hlapci« 6 krat. »Hlapec Jernej« v Delakovi dramatičaciji 5 krat in »Jakob Ruda« 4 krat. Ob Meškovi 60 letnici so igrali mnogo njegovih stvari. Tako je šla njegova igra »Pri Hrastovih« 17 krat in »Matji« 11 krat na oder.

Finžgar je stalno na repertoarju naših podeželskih odrov. Poleg njegovih gori-omenjenih ljudskih iger, so uprizorili še »Našo kri« 10 krat, »Verigo« pa 8 krat.

Tudi Cvetko Golar je ljubljence naših odrov. Njegova »Vdova Rošinka« je šla na oder 14 krat, »Dekle z rožmarinom« pa 9 krat.

Jalenov »Dome« je bil igran 12 krat, »Sretnja« pa 4 krat.

Razmeroma mnogokrat so bili na vzporednih odrov Renčev »Užitkarji« 12 krat in Linhartova »Zupanova Mica« 11 krat, Golijeva »Kulturna prireditve v Črni mlaki« je doživela v preteklem letu 6 uprizoritev, Župančičeva »Veronika Deseniška« pa dve.

Od srbohrvatskih avtorjev sta bila najbolj igrana Petrovič in Nušič.

Nuščev »Navaden človek« je bil uprizorjen 10 krat, »Gospa ministrica« 8 krat, »Beograd nekdanj in sedaj« 1 krat.

Od Petroviča »Mrak« 8 krat, »Duše« 7 krat.

Uprizorjena pa so bila tudi dela Krleže, Tučiča in drugih.

Od tujih avtorjev je bil zastopan precej dobro Moliere, in sicer so bile na programu naših podeželskih odrov »Skapinove zvišanje« 6 krat in prav tolikokrat »Skopuh«. Naši diletantski krožki pa se niso bali postaviti na oder niti najtežjih del. Igrali so tudi Chakspereja (»Julija Cezarja«, »Othello«), Schillerja (»Razbojnika«, »Tolstega« »Moč teme«) in Dostojevskega »Brate Karamazove«).

Od mladinskih stvari se je največkrat igral »Jurček« od Golije, in sicer 13 krat. Petrkove poslednje sanje 9 krat, I. Albrehtova »Sirota Jerica« 11 krat, Ribičičeva pravljica trojezanka »V kraljestvu palčkove« je bila uprizorjena 8 krat in istega avtorja »Škrati« pa 4 krat.

Od igranih stvari sta bili približno 2/3 domačih in 1/3 tujih avtorjev. Največkrat so se igrale narodne igre, potem komedije in drame. Pri izbiri iger se kaže precejšen vpliv obeh naših narodnih gledališč. Igre, ki se uprizorjajo na naših glavnih odrih, gredo tudi po diletantskih odrih na deželi. Na diletantskih odrih se udeležujejo kot režiserji in vodje v prvi vrsti učitelji pa tudi duhovniki in dijaki. V poslednjem času pa so se vzgajali v raznih dramatičnih tečajih tudi iz vrst naših preprostih kmetijskih fantov nekateri režiserji, ki se že prav uspešno udeležujejo.

Prava mladinska organizacija, ki naj sprejme v svoje vrste mladega Italijanca in ga vzgaja v obnovljenem »rimskem duhu« je »Figli della lupa« (Sinovi volkulje). Ta značilen naslov spominja na stari Rim in na njegovo ustanovitelja Romula in Rema, ki jih je došla volkulja. Osnova sta bila ustanovitelja kasnejšega močnega rimskega imperija. Bodoča naloga sedanjih »sinov volkulje« naj bi bila obnovitev stare, rimske slave.

Otrok ostane le dve leti »sin volkulje«, t. j. od 6. do 8. leta. Nato prestopi v organizacijo Balilla, ki nam je najbolj znana; posebno ker so tudi mnogi slovenski otroci posili — Balilla. Ko dopolni Balilla 14. leto, postane že predstraža fašizma (»Avanguardia fascista«), nato preide z 18. letom v organizacijo »Giovani fascisti« (mladi fašisti). Ob polnoletnosti je nato mladenič, preizkušen in temeljito vzgojen v fašističnem duhu v celi vrsti mladinskih organizacij, sprejet s posebno slovesno ceremonijo v stranko oz. fašistično milico. Sploh se vsak prehod iz nižje v višjo organizacijo izvrši s paradami in slovesnostmi običajno vsako leto na obletnico fašističnega »pohoda na Rim«.

Ustroj vseh organizacij je popolnoma vojaški. Fašizmu, ki oslanja svoje imperialistične načrte na moč starega Rima, je ta Rim tudi za vzgled v notranji ureditvi fašističnih formacij.

Kakor fašistična milica, tako se tudi vse mladinske organizacije delijo na legije, ki štejejo od 1000 do 1500 članov. Legija se deli na tri kohorte, kohorta ima tri centurije, centurija tri manipole, manipol tri desetnije. Vojaški značaj teh čet podpirajo legijonska zastava, godba, bolničarska četa, poseben balilski kaplan in vojaška poljska kuhinja. Seveda ne manjka šarž. Višje šarže so prihranjene učiteljem in drugim voditeljem mladinskih organizacij; nižje čine pa prejema tudi mladina, ki ima posebne zasluge. V malih »caposquadra« in »capomanipolo« se vzgajajo bodoči vodje, ki se učijo najprej slepe pokorščine, nato odločnega ukazovanja.

Delo mladinskih organizacij je najznačilnejše in zelo pestro, a po natančnejši analizi vsega vzgojnega dela zamoremo jasno opaziti rdečo nit vzgojnega cilja, ki se vleče od ma-

oženjeni in neomožene. Škoda! Ravno, ko je pevec izvežban, zapusti zbor.

Otroci so silno muzikalični! Osnovna šola razpolaga z dobrim zborom. Na meščanski šoli je preteklo šolsko leto bil zbor, ki je priredil par dobrih koncertov. Govorilo se je, da pojde zbor na turnejo in ponese lepo pesem širom domovine. Govorilo se je tudi o ustanovitvi zbora, sestavljenega iz vseh tukajšnjih šol. Ideja pa žal do danes še ni uresničena.

Slovenska pesem je tu precej znana. Pri nesli so jo vojaki in Sokoli. Tu pa tam naleti človek tudi na svobodno sestavljene potpurijske vseh jugoslovanskih pesmi, ki niso morda najbolj zbrane, a glavno je, da ljudstvu ugaja. Menda bi se dali ravno na tem polju doseči mnogo boljši rezultati, ako ne bi bilo med nekaterimi šolami malo napetih odnosov, ali to se dogaja tudi drugje.

Sokol si je za telovadnico preuredil staro turško hišo. Silno je agilen. Ima tudi letno telovadišče. Tehnično vodstvo je skoraj izključno v rokah meščanov.

Pred par meseci je na iniciativo upravitelja meščanske šole gospoda Pavla Vučetiča, osnovana prva čitalnica. Hvalevredno delo. Glavna naloga ji bo seveda, da krog lepe knjige zbere čim večje število šolodiarne mladine. S tem bodo menda prenehale prečeste popoldanske »igranke« (ples), ki razen razveseljanja ne morejo nuditi mladini ničesar koristnega.

Zadružništvo bi moral omeniti. V samem Kavadarju se stavijo zadrugi velike zapreke. Obstoječi način trgovanja je tako vkoreninjen, da bodo zadruga prodirle le s težavo. Da pa se jih narod, ki spozna korist zadrug oklene z vso ljubeznijo, potrjuje zadruga v Marini vasi, nedaleč od Kavadarja, ki jo vodi

Posebna, elitna mladinska organizacija pa je G. U. F. (Gruppa universitaria fascista — Visokošolska fašistična skupina). Ta organizacija je posebno bojovita. List »Vent' anni« (»Dvajset let«), ki je glasilo Guf-a v Turinu je objavilo 10 zapovedi fašistične akademike. Med drugimi osvetljuje militaristično vzgojo 9. zapoved, ki se glasi: »Ljubi bolj vojno nego mir!«

Cemu vse to duhovno in materialno oboževanje? Odgovori ti pesem, ki jo slišiš večkrat v vojašnicah in šolah; ki jo poje prav tako vneto mali Balilla, kot odrasli milicar. Prosti prevod pesmi se glasi:

»Naše bodalo je jekleno;
Nemec je to že spoznal;
Jugoslavija ga bo spoznala!

Naša puška je iz devetdesetprvega,*
spoznal jo je že marsikdo,
Jugoslavija jo bo spoznala!«

D. L.

* »1891« tip vojaške puške.

preskrbljenimi otroki.

Po Kavadarju in okolici

Preteklo je več nego leto dni odkar službujem tu doli. Prvi bežni utisi se spopolnjujejo, odkrivajo se nova spoznanja. Človek dobi globlje vpoglede v vse delo, a posebno vpoglede v prosvetno delo. Dobro je, da se spozna najprej nedostatke, na njih se namreč vidi, kake važnosti je dejstvo, da zamore eden več zrušiti, nego desetorica zgraditi.

Zgradba osnovne šole, ki se je kot močilen hram ponosno vzdignila iznad nizkih, v turškem stilu zgrajenih hiš, kraljuje s svojo svetlostjo nad vsem mestom. Njena rdeča streha tvori velik kontrast svoji okolici. Okna so velika, sobe prostrane. Mladina in narod že komaj čaka, da vstopi po širokih stopnicah v prostorne, zračne, zdrave učilnice. Škoda, da tudi oprema ni nova. Toda tudi ta se bo tekom let obnovila. Še z večjo nestrpljivostjo čaka učiteljsko, ki je v tesnih in nizkih učilnicah verno in vestno opravljalo svojo dvakrat težko nalogo. Vsakdo si pač zaželi prostora, razmaha, zraka in sonca. Le učenci meščanske šole in z njimi njihovih učitelji se še ne morejo veseliti v sončnih učilnicah. Zgradba, v kateri se nahaja meščanska šola je sicer nekaj boljše od starih osnovnih šol, a je že tako stara, da je temeljit popravek nemogoč, a taka kot je, ne bo mogla več dolgo služiti svojim namenom. Morda ji odstopijo gostoljubno drugo nadstropje v novi osnovni šoli.

O uspehih, doseženih v osnovni, kakor tudi v meščanski šoli, ne bom govoril, vem pa, da se morajo v novih prostorih poboljšati, kajti stare, ozke in nizke učilnice ovirajo delo, napredek in uspeh. V razredu, ki je stisnjen

učitelj. Osnovana je zadruga tudi v Palikuri in v Drenovem. Vem, da je učitelj Svetislav Božinovič, ki je osnoval več zadrug v Timoški dolini napravil velik program za razvoj združništva v Kavadarju in okolici. Pristopili so mu v pomoč tudi nekateri tukajšnji učitelji, a on je s svojim šolskim delom tako prezaposlen, da ne more uresničevati svojega programa tako, kot bi sam rad. Velika škoda je, da mu ni dana prilika, da razvije svojo delavnost.

Velike težave v izvenšolskem delu postavlja agilnemu učiteljskemu na pot tudi skrb za vsakdanje življenje. Večina okoliških šol je zelo oddaljenih. V oddaljenih vaseh ni gostiln. Ponekod ni niti trgovine in še kjer je, je slabo založena. Učiteljsko si pomaga samo kakor ve in zna. Nabava življenjskih potrebščin jim vzame mnogo časa. S tem pa ni rečeno, da izven šole ne deluje. Kaj je ravno v teh vaseh učitelj edini, na kogar se obračajo za svet vsi prebivalci. Radi tega je učiteljsko med narodom priljubljeno, ko malokje. Ker je učiteljsko v teh vaseh edini stebel kulturnega dela in doprinaša ogromne žrtve za razvoj in dvig naroda, lahko smelo zaključim, da učiteljsko Kavadarja in kavadarške okolice z malimi izjemami (žal) vrši svoje šolsko in izvenšolsko delo ob ogromnih težkočah z vso vestnostjo in ljubeznijo. Slične razmere in slična volja vlada gotovo tudi po ostalih centrih in periferijah našega juga. Učiteljsko skupaj s Sokolom in vsemi prosvetnimi ustanovami, ki jih vodi, se v polni meri zaveda svojih težkih nalog — ono edino ve in pozna vse težkoče, ki jih mora pri svojem delu premagati. V tem svojem mučnem a vztrajnem delu bi nam mogli biti tovariši z našega juga za vzor!